

Helsingin malli

PDF-asiakirjojen saavutettavuus

Kimmo Säaskilahti ja Tero Pesonen

Saavutettavuuslaki koskee myös sisältöä

Saavutettavuuslainsäädäntö kattaa myös verkkosivujen kautta jaettavan sisällön:

- PDF-asiakirjat
- Toimistosovelluksilla tuotetut tiedostot (Word, PowerPoint jne.)
- Podcastit
- Videoleikkeet

Siirtymäaika sisällöille

- Videot/podcastit 23.9.2020
- Asiakirjat (PDF ja toimistosovellusten tiedostot):
23.9.2020 (jos julkaistu 23.9.2018 jälkeen)

PDF-muodon yleinen saavutettavuus

HTML-sivuista poiketen PDF ei ole lähtökohtaisesti ja automaattisesti saavutettava sisällön julkaisumuoto.

Yksittäisen PDF-asiakirjan saavutettavuuteen vaikuttavat mm.

- Lähdeasiakirjan saavutettavuusominaisuudet (esim. Word tai InDesign)
- Sisällön taitto ja graafinen suunnittelu (palstat, fontit jne.)
- PDF-muunnokseen käytettävät työkalut ja niiden asetukset
- Julkaisun jälkeen tehdyt korjaukset tai niiden puute

Tyypillisiä saavutettavuusongelmia PDF-asiakirjoissa

- Sisältö ei ole lainkaan luettavissa ruudunlukuohjelmalla (esimerkiksi skannattu asiakirja)
- Sisällöstä puuttuvat sen rakenteen ja elementtityyppien tunnisteet (tagit), esimerkiksi otsikot, kuvien tekstivastineet, taulukoiden kuvaukset jne
- Virheellinen Sisällön lukemisjärjestys ruudunlukuohjelmalla
- Asiakirjan kielimääritys puuttuu tai on väärä
- Lomake-elementtien puuttuvat tekniset kuvaukset

Kohti saavutettavaa PDF:ää

Jokaisen PDF-asiakirjan saavutettavuuden varmistaminen erikseen on työlästä ja tehotonta.

Toimenpiteet julkaistuille tiedostoille:

- Selvitetään palvelun eniten ladatut ja luetut asiakirjat
- Tarkistetaan, mitkä niistä kuuluvat saavutettavuuslain piiriin
- Testataan tiedostot ja korjataan niiden saavutettavuuspuutteet

Kohti saavutettavaa PDF:ää

Toimenpiteet jatkoa varten:

- Arvioidaan kriittisesti nykyistä PDF-julkaisuprosessia
- Luodaan prosessi, jonka mukaisesti tuotetut PDF:t täyttävät saavutettavuusvaatimukset
- Varmistetaan, että kaikilla asiakirjojen tuotantoketjussa on riittävä saavutettavuusosaaminen

PDF-julkaisuprosessin kriittinen analysointi

Selvitetään

- ketkä henkilöt julkaisevat organisaatiossa PDF-asiakirjoja
- millaista sisältöä julkaistaan PDF-muodossa
- miksi julkaisumuodoksi on valittu juuri PDF
- Millä työkaluilla PDF:t tuotetaan
- Voiko PDF-asiakirjat korvata kokonaan tai osittain HTML-versioilla

PDF-julkaisuprosessin kriittinen analysointi

- ➔ PDF-asiakirjoja julkaistaan vain jos niille on erityinen tarve
- ➔ Saavutettavuuden varmistamiseen tarvittava manuaalinen työ vähenee
- ➔ Julkaistavien asiakirjojen saavutettavuuden taso ei ole riippuvainen yksittäisen sisällöntuottajan saavutettavuusosaamisesta

PDF-lomakkeet

PDF-lomakkeet sisältävät usein paljon saavutettavuusongelmia. Lisäksi niiden käytettävyys esimerkiksi mobiililaitteilla on heikko.

Tulee käyttää aina HTML-lomaketta, jos tarkoituksena on tallentaa käyttäjän syöttämät tiedot

Tarkoitukseen voi käyttää myös lomaketyökaluja (Microsoft Forms, Google Forms, Webropol jne.)

PDF:n saavutettavuuden testaaminen

Koneelliset työkalut

- Löytävät suuren osan teknisistä saavutettavuuspuutteista
- eivät osaa selvittää oikeaa lukemisjärjestystä, elementtityyppejä tai muita kontekstista riippuvia seikkoja

- Adobe Acrobat Pro (maksullinen)
- PAC PDF Accessibility Checker (ilmainen)

PDF:n saavutettavuuden testaaminen

Manuaalinen testaus

- Täydentää koneellista testausta
- Vaatii asiakirjan tarkastelua ruudunlukuohjelmalla ja näönvaraisesti

Lähdeasiakirjoissa huomioitavaa

Microsoft Word:

- Kaikelle asiakirjan sisällölle tulee asettaa jokin ennalta määritelty tyyli
- Tyylin määrittämisessä asetetaan tekstile mm. kieli ja otsikkotaso
- Kuville asetetaan tekstivastineet
- Asetetaan taulukoille sarakeotsikot ja muut tarvittavat määrittäykset
- Asettelussa vältetään useampaa kuin yhtä tekstipalstaa
- Ensisijaisesti ruudulta luettavaksi tarkoitettussa sisällössä käytetään päätteettömiä fontteja
- PDF-muunnos tehdään oikeilla asetuksilla:
 - Asiakirjan rakenteen tunnisteet helppokäyttötoimintoja varten
 - PDF-a-yhteensopiva

Lähdeasiakirjoissa huomioitavaa

Adobe InDesign:

- Kaikelle asiakirjan sisällölle tulee asettaa jokin tyyli
- Jokaiselle tyylille määritetään kieliasetus
- Määritetään sisällön lukemisjärjestys
- PDF-muunnos tehdään oikeilla asetuksilla (mm. otsikoiden taso)

Kiitos!

 Siteimprove

IAAP
International Association
of Accessibility Professionals

W3C[®]
MEMBER

Horizon
2020